

YÜZÜNCÜ YILINDA DARÜLELHAN'DAN KONSERVATUAR'A MUSİKİ EĞİTİMİ VE CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLEŞME İLE MUSİKİNİN MİLLİLEŞME MESELESİ “ Saray Müziğinden Salon Müziğine”

Olca ÖZKAYA DUMAN*

ÖZ

Gerek Osmanlı Devleti döneminde olsun gerekse Türkiye Cumhuriyeti yıllarında olsun sanatın pek çok dalına olan ilgi yoğunluk göstermiştir. Ancak bu yöndeki gelişme ve faaliyetlerin Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte farklılaştığı ve yeni bir anlama büründüğü dikkat çekicidir. Modernleşme olarak da tanımlanabilen Batılılaşma, farklı yaşam alanlarında ortaya çıkmaya başlayarak beraber kesintisiz tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Kavramsal tartışmalar ve farklı bakış açıları Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde olduğu gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında da muhtevası açısından tam olarak anlaşılammış olan Batılılaşma meselesini her defasında gündeme taşımıştır. Zira dönemin edebi eserleri tam da bu ikircikli tutumu farklı yönleriyle ele alan ve bu yönde pek çok zengin çalışmayı ortaya koyan değerler olmuşlardır. Sanat ve özellikle musiki sanatı, sanatın diğer dallarıyla olabildiği gibi bir toplumun çağdaşlaşma ve gelişmişlik seviyesinin bir başka yönden göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu nedendir ki Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında çağdaş ve modern bir toplum inşasında pozitif bilimlerin yanı sıra sanatın neredeyse tüm dallarında gelişme ve ilerlemeyi amaç edinmiştir. Söz konusu çalışma, yukarıda kısaca özetlenmeye çalışılan çağdaşlaşma ve modernleşme üzerine, sanatın musiki dalında nasıl bir yol izlendiğini, Batı Müzikolojisinin teknik olarak alınarak bu alanda bir çağdaşlaşma ve ilerlemeyi değerlendirmektedir. Bu amaçla Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte Darülelhan'ın Konservatuara dönüşmesi tarihsel kronoloji içerisinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaşlaşma, Musiki, Darülbedayi, Darülelhan, Modernleşme, Batılılaşma.

* Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, E-Posta: ozkaya@mku.edu.tr.

**MUSICAL EDUCATION FROM DARULELHAN TO THE
CONSERVATORY IN THE HUNDREDTH YEAR AND THE
ISSUE OF NATIONALISM IN MUSIC WITH REPUBLICAN
PERIOD MODERNIZATION
"From the Palace Music to the Hall Music"**

ABSTRACT

Whether in the Ottoman period or in the Turkish Republic, interest in many branches of art has been intense. However, it is noteworthy that the developments and activities in this area have differentiated with the declaration of the Republic and have a new meaning. Westernization, which can also be defined as modernization, has brought uninterrupted debates with its emergence in different living spaces. Conceptual discussions and different perspectives have been on the agenda of Westernization which has not been fully understood or even understood in terms of its contents in the first years of the Republic, as it was in the recent periods of the Ottoman State. Because the literary works of the period are the values which deal with this ambivalent attitude in different ways and which reveal many rich works in this direction. Art and, in particular, musical art can be viewed as another indicator of the level of modernization and development of a society, as can other branches of art. For this reason Mustafa Kemal Atatürk aimed to develop and progress in almost all branches of art as well as positive sciences in the contemporary and modern society in the first years of the Republic. This study evaluates the modernization and modernization which is tried to be summarized briefly above, and how Western musicology is technically taken as a way of modernization and progress in this area. For this purpose, the transformation of Darülelhan to Conservatory in the transition from Ottoman to Turkish Republic aims to understand in chronology.

Keywords: *Contemporaryization, Music, Darülbedayi, Darülelhan, Modernization, Westernization.*

Giriş

Musiki sanatının toplumun her kesimi ve her cinsine yönelik olması, dönemin ileri müzikoloji teknikleri ile yorumlanması, toplumun çağdaşlaşma düzeyinin bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Günümüzde yoğun bir biçimde sınırları ve kimliğini arayan müzik kültürü esasında küreselleşmenin zorunlu bir sonucu olarak evrensel bir özelliğe bürünmüştür. Çağdaşlaşmanın, döneminin gelişkin teknik ve bilgisine uyumsama çabası olduğu yaklaşımdan hareketle tüm yaşam alanlarında olduğu gibi musikide de bu yolun izlenerek uygarlaşmanın sağlanabileceği bir gerçektir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Osmanlı'dan gelen pek çok kurumda olduğu gibi musiki alanında faaliyet gösteren okullarda da bu yönde bir çabanın

sergilendiği görülmektedir. Müziği okulu ve eğitim programının tüm faaliyet alanlarında çağdaşlaşma ve modernleşme millileşme ile bütünleştirilerek uygulama alanına konulmuştur. Bu tutumun bir anlamda analiz edilmeye çalışıldığı çalışmada, geleneksel ve sınırları içinde toplumun bir kısmına hitap eden yönüyle müzik kültürünün, özellikle Atatürk'ün inkılapları ve Cumhuriyet'in ilanı sonrasında nasıl bir değişime uğranıldığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Daha önce yapılmış çalışmalarda, Darülbeydi ya da Darülelhan'ın müzik kültürünün oluşumu ve gelişimine katkıları kısmen ve oldukça sınırlı arşiv belgeleriyle ele alınmış olmakla beraber bu bakımdan konunun bütünüyle anlaşılmasında sınırlı bakış açıları sunmaktadır. Mevcut çalışmalarda müzik kültürünün geçirdiği süreci belli bir dönem için anlamamıza yardımcı olacak zenginliğe sahip Darülelhan mecmualarının içerik analizi ve ele alınan konularıyla kritiğine yönelik tespitler oldukça sınırlıdır. Çalışma bu yönüyle söz konusu eksikliği, daha çok konu ile ilgili arşiv ve Darülelhan mecmuaları üzerinden irdeleyerek tamamlamayı amaç edinmektedir.

Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan her millettten insanı etkilemeyi başaran müzik anlayışı, Osmanlı Devleti yönetimi altında yaşayan her millettten birçok bestekâr ve müzik adamının da yetişmesini sağlamıştır. Batı'da Doğu Roma, güneyde Arap yarımadası ve Orta Asya'dan gelen müzikal etkilenmeler, icra edilen melodileri ve makamsal yapıyı da oldukça zenginleştirmiştir. Bu zenginlik doğal olarak bir eğitim anlayışını da beraberinde getirmiştir. Makamsal yapı, usul anlayışı hanende eğitimi, sazende eğitimi, güfte-vezin gibi konular bu eğitimin temelini oluşturmuştur. Müzik alanında bazı kurumlar kurulmuştur. Bunlar arasında: askeri müzik icra ve eğitiminin yapıldığı Mehterhaneler, halka müzik eğitimi veren Mevlevihaneler, devlet yöneticilerini ve saray personelinin eğitimi için kurulmuş olan Enderun Mektebi, musiki esnaf loncaları, pek çok özel meşkhane ve Tanzimat'tan sonra açılmaya başlayan müzik okulları bulunmaktadır. Eğitim kurumlarının yaygınlaşmasıyla beraber müzik eğitiminin Anadolu'ya da yayıldığı görülmektedir. İstanbul'un dışında pek çok şehirde açılan Mevlevihaneler bu görevi bir nebze olsun üstlenmişlerdir.¹

Batı müziğinin halka yayılması çabalarının 20.yüzyıl ile birlikte yoğunlaşmaya başladığını görüyoruz. Bu dönemde yaygın olarak Türk müziği eğitimi veren Darü'l Musiki-yi Osmani, Darü'l Feyz-i Musiki, Darü't Talim-i Musiki, Gülşen-i Musiki, Şark Musikisi Cemiyeti gibi sivil teşkilatlar faaliyet göstermiştir. Cumhuriyet sürecine geçiş döneminde kurulan Darülelhan, gerçekleştirdiği eğitim ve öğretim faaliyetlerinin

¹ Hikmet Toker; Erhan Özden, “Osmanlı Devletinde Müzik Eğitimi Veren Önemli Kurumlar”, **Rast Müzikoloji Dergisi**, C. I, Sayı 2: (Bahar 2013), s.108.

yanında Türk müziğinin kuşaktan kuşağa aktarılması görevini gerçekleştirmek üzere önemli derleme ve yayım faaliyetlerinde de bulunmuştur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı'nın müttefiki olan Almanya'dan gelen yüksek bir müzik ekibi Hilal-i Ahmer Cemiyeti yararına birkaç konser vermiştir. Buna karşılık olarak Osmanlı hükümeti, Mızıkay-ı Hümayun'dan seçilen Batı müziği ekibini Almanya'ya göndermiştir. Batı müziğinin anavatanı olduğu iddia edilen bir ülkede gerçekleştirilmiş olan Batı müziği performansı beğenilmemiş ve ekipten Osmanlı kültürüne ait müzik eserleri icra edilmesi istenmiştir. Bu istek üzerine ekip birkaç Türk müziği eserini icra etmiştir. Dinleyiciler icra edilen eserleri beğeniyle karşılamış ve daha fazla eser icra edilmesini istemişlerdir. Ancak Mızıkay-ı Hümayun ekibi isteklere cevap verememiştir. Özellikle bu olay Türk müziğinin canlandırılması yönündeki düşünceleri güçlendirmiştir.²

Yukarıda kısaca değinilen olayın ülke genelinde müzik alanında oluşan bir eksikliğe dikkat çektiği görülmektedir. Bu gerekçe ile özellikle Batı musikisine kapalı ve kendi içerisinde geleneksel bir yapıya sahip olan Darülbeydi müzik bölümünün, daha evrensel ve çok sesli müzik kültürüne açık, modern müzikoloji ekipmanları ile icra edilen ve batıya bu yönüyle açık Darülelhan musiki okuluna dönüşümü yönünde önemli adımlar atılmıştır. Dönemin musiki anlayışı temel olarak ulus devlet olma sürecine paralel bir gelişme göstererek, eskiye göre milli ve çağdaş formları, bu yönde bazı karakterleri benimseme konusunda yapılandırılacaktır. Millileşme modernleşme süreci ile eş zamanlı gelişecek bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç Cumhuriyetin kurucu ismi Atatürk ve inkılapları çerçevesinde gelişecektir. Bu bağlamda geleneksel musiki kültürünün milli bir karakterle ancak modern teknolojilere açık bir biçimde çağdaşlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu çalışma, bu tespit üzerinden geleneksel musiki okulunun önceleri, ilk defa Batı müzikolojisine açık olması kararlaştırılan Darülelhan'a daha sonra ise Konservatuara dönüşerek gelişimini millileşme anlayışı üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1.Darülbeydi'de Bir Müzik Bölümünden Darülelhan'a: "Güzellikler Evinden Nağmeler Evine Geçiş"

Osmanlı'da kurulan konservatuvar niteliğindeki ilk mûsikî okulu Darülbeydi'dir. İstanbul Şehremini (Belediye Başkanı) Cemil Paşa'nın

² Kubilay Kolukırık, "Osmanlı Devleti'nde İlk Resmi Konservatuvar Olan Darülelhan'da Derleme ve Yayım Faaliyetleri", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:35 (Bahar 2014), s.482. Darülbeydinin tiyatro çalışmalarında kadın girişimi üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Olcay Özkaya Duman, "Darülbeydi'den Tiyatro'ya Atıf Modernist Bir Kadın: Afife Jale ve Dönemi", **Journal of History School**, Yıl 8, Sayı: XXIII (September 2015), s.65.

(Topuzlu) desteği ile açılan okul resmi olarak 1914 yılında kurulmuştur. Okul kurulurken deneyim ve görüşlerinden faydalanmak için Paris'ten ünlü tiyatro eleştirmeni Andre Antoine davet edilmiştir. Bir tiyatro okulu olarak açılması düşünülen konservatuvara sonradan Batı ve Türk Müsîkîsi eğitimi veren bölümler açılmıştır. Okulun ismi ilk başta “konservatuvar” olarak düşünülmüş ise de Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem'in (Bolayır) önerisiyle “Darülbedâyi Osmani” adını almıştır. Darülbedâyi, Şehzadebaşı'nda bulunan vilayete ait Letafet apartmanında eğitime başlamıştır.³

Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk resmi müzik okulu olması nedeniyle Darülelhan, kurulduğu dönemde mevcut diğer kurumlardan bir yönüyle farklılık göstermektedir. Zira döneminin dünya müzik kültürünün Türk müzik kültürü ile aynı ortamda evrensel, sistematik ve kurumsal bir yapıda pedagojik eğitim ilkelerine uygun bir anlayış içerisinde müzik eğitiminin verildiği bir kurum olması bakımından kendisinden önceki kurumlardan ayrılmaktadır.⁴ Osmanlı Devleti bünyesinde kurulan ilk resmi musiki okulu olan Darülelhan kurulmadan önce bu amaca yönelik pek çok adımın atılmış olduğu bilinmektedir. Bir musiki ve tiyatro okulu olarak düşünülen bu kurumun tiyatro bölümü müdürlüğüne Reşad Rıdvan, musiki bölümü müdürlüğüne de bestekâr Ali Rıfat Bey (Çağatay) getirilmiştir. Musiki bölümü şark ve garp musikisi olarak ikiye ayrılmıştır. Şark musiki bölümünün amacı klasik musikiyi unutulmaktan ve bozulmaktan kurtarmak, gelecekte tiyatroya faydalı olabilecek yolda geliştirmek, klasik eserleri aslına uygun olarak notaya almak, bu eserleri yaşatmak ve musiki zevkini topluma yaymak şeklinde tespit edilmiştir. Şark musiki bölümünde Zekaizade Ahmet Efendi (Irsoy), Leon Hancıyan, Hafız Yusuf Efendi, Rauf Yekta Bey, Tanburi Cemil Bey, Abdulkadir Bey (Töre) gibi kişilerin, Garp musikisi bölümünde ise Zati Bey (Arca), Zeki Bey (Üngör), Asaf Bey (Asal), Victor Radeglio, Henry Fourlani, Chevalier Geza de Hegey'in hocalık yapmaları kararlaştırılmıştır.⁵

Darülbedâyi'nin kuruluşunda tiyatroyu, sahne musikisini, Türk ve Batı musikilerini bir bütün olarak ele almak düşüncesi benimsenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla Andre Antoine ülkesine dönmüş ve okulun resmi açılışı ertelenmiştir. Bu dönemde Garp musikisi bölümü de kapatılmıştır. Yaşanan savaş şartlarının, yapılması gerekenlere müsaade etmemesine rağmen tiyatro ve şark musiki bölümü çalışmalarını

³ Erhan Özden, “Osmanlı'nın Musiki Okulları”, **Rast Müzikoloji Dergisi**, C. 1, Sayı: 2 (Bahar 2013), s.19.

⁴ Kolukırik, **a.g.e.**, s.485.

⁵ Nuri Özcan, “Dârülelhan Osmanlı Devleti'nde kurulan İlk Müsîkî Mektebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.8, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.518.

sürdürmüştür. Ancak artan mali sıkıntılar nedeniyle bir süre sonra 14 Mart 1916 yılında şark musiki bölümü de kapanmıştır. Dolayısıyla 1913-1914 yılları arası öğretime başlamış olan Darülbedayi musiki bölümünün 1916 yılında kapatılması 1917 yılında güzel sesler ve nağmeler evi olarak da tanımlanan Darülelhan'ın açılışını zorunlu kılmıştır. Türkiye'de Mızıka Mektebi'nden sonra ikinci konservatuar olarak da nitelendirilen okul 10 Ocak 1917'de Türk ve Batı Müziği olmak üzere iki dalda eğitime başlamıştır.⁶

Maarifi-i Umumiyye Nezareti'nin kurduğu Musiki Encümeni tarafından hazırlanan talimatname gereğince erkeklere ve kadınlara ayrı ayrı eğitim vermek üzere kurulan Darülelhan ilk çalışmalarına Cağaloğlu'nda Himaye-i Etfal sokağında bir konakta başlamışken faaliyeti sonraları Şehzadebaşı'nda devam etmiştir.⁷ Bu şekilde Darülbedayi'nin, Darülelhan'ın kuruluşuna giden yolun önünü araladığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda da kısaca özetlendiği gibi savaş sürecinde Darülbedayi'nin kapanmasından sonra yeni bir müzik okulunun açılması için çalışmalara başlamış olduğu ve 1 Ocak 1917 tarihli Meclis-i Vükela (Bakanlar Kurulu) kararı ile daha çok Türk Müziği'ne ağırlık verecek dört yıllık bağımsız bir okul olan Darülelhan'ın kurulduğu anlaşılmaktadır. Darülelhan adı anlamca "Konservatuar" terimini karşılamanın yanı sıra yukarıda da değinildiği üzere Melodiler/Nağmeler Evi anlamına da gelmektedir. Darülelhan Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da kurulmuş olan ilk resmi müzik okulu olarak kabul edilmektedir.⁸ Dolayısı ile Darülbedayi yani güzellikler evi olarak da tanımlanan İstanbul Belediye'sine bağlı ilk resmi sahne ve müzik sanatları okulu çalışmalarının, İstanbul'un ilk resmi musiki okulu olan ve nağmeler evi olarak da tanımlanan Darülelhan'ın açılmasına öncülük ettiği görülmektedir.

Bir başka belge söz konusu müzik okulunun açılışı ve işleyiş talimatnamesi hakkında önemli bilgiler vermektedir. Buna göre Darülelhan talimatnamesinin Sultan Reşad'ın irade-i seniyesi ile 01 Ocak 1917 tarihinde çıkarılmış ve yürürlüğe konmuştur.⁹ Söz konusu okulun kurulması dört kişilik bir mûsikî encümeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu isimler Ziya Paşa, Ali Rıfat Çağatay, Rauf Yekta Bey, İsmail Hakkı Bey, Zekâizade Ahmet Bey (Irsoy) ve Şehzade Ziyaeddin Efendi'lerdir. İlk muallimleri

⁶ Seda Bayındır Uluskan, **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010,s.332.

⁷ Özcan, **a.g.m.**, s.519.

⁸ <http://konservatuar.istanbul.edu.tr/> Erişim Tarihi: 05.04.2017.

⁹ **BOA**, İ.DUİT.00022. ; **Düstur**, tertib-i sani, Cilt 9, evkaf matbaası, İstanbul, 1928, s.24; **Takvim-i Vekâyi**, 3 Kanun-i Sani 1332, Sayı 2764.

arasında Mesud Cemil, Rauf Yekta, Faize Ergin (Türk MüsİKİSİ), Zeki Üngör, Cemal Reşit, Muhiddin Sadık ve Veli Kanık (Batı MüsİKİSİ) bulunmaktadır.¹⁰

Müzik okulunun açılışı ile ilgili Abdulkadir Töre, okullarda verilen müzik eğitiminde öğrencilerin milli müziğe aykırı olan bestelerle kırık dökük manzumeler okuduklarını gözlemlemiş ve “milli müzik eğitimi” konusuna Maarif Nezareti’nin dikkatini çekmek istemiştir. Bunun üzerine Maarif Nezaretinin, bir müzik okulu açmak üzere çalışmalara başlamış olduğu belirtilmiştir. Maarif Nazırı Ahmet Şükrü Bey’in Abdulkadir Bey’e gönderdiği bu konudaki çalışmalara başladığını bildiren Haziran 1916 tarihli tezkirede durum şu şekilde belirtilmiştir;

*“Mekatipte musikinin hüsn-i ta’limi ve asar-ı eslaflın ihya ve muhafazası ve Anadolu milli terennümlerine göre milli bir müzik tanzimi ve müzikte mütehasıs muallim yetiştirilmesi gayretlerine çalışmak üzere müzik meşahir-i mütehasısından Washinton Sefir-i esbakı Ziya Paşa hazretlerinin riyaseti altında teşkil olunan heyet-i fenniyyeye zat-ı alileri de aza tayin olunduğundan Haziran’ın 23.Perşembe günü zavali, saat ikide daire dâhilinde Meclis-i Maarif odasında ilk içtimainı akd edecek olan Encümeni teşrife bezl-i himmet buyurulması temenni olunur efendim”.*¹¹

Tezkireye göre Türk müziğinin yeniden düzenlenme ve modernize edilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yeniden yapılanmada millileşmenin hem eğitim programında hem de yetiştirilecek öğretmen kadrosunda uygulanması gerektiği de ayrıca vurgulanmıştır. Ayrıca bu yönde yapılacak çalışmalar için söz konusu alanda yetişmiş uzmanlardan da yardım alınacağı da belirtilmiştir.

2.Bir Müzik Okulu Olarak Darülelhan’ın Özellikleri ve Faaliyetleri

Darülelhan’da verilen musiki eğitiminde ağırlıklı olarak Türk musikisi ele alınmıştır. Garp musikisine de yer verilmiştir. Programda nazariyat, solfej, Türk dini musikisi, Türk musiki usulleri, Türk musiki aletleri, şan, viyolonsel, piyano, kompozisyon ve musiki tarihi de yer almıştır. Öğrenim süresi ilkokuldan sonra dört yıl olarak belirlenmiştir. Burada ilmi çalışmalar, önemli musiki eserlerini notaya almak ve tespit etmek, yayımlamak, folklor araştırmaları yapmak gibi işler yürütülmüştür. Ancak tüm bu çabalar ve amaçlar doğrultusunda kurulan Darülelhan, Birinci Dünya savaşının yarattığı ortam, İstanbul’un işgali, milli mücadelenin başlaması gibi gelişmelerin üzerine çalışmalarını yürütememiştir. Erkekler bölümü 1918’de

¹⁰ Özden, a.g.m., s.20.

¹¹ Kolukırık, a.g.e., s.483.

kapatılmıştır. Kadınlar bölümü ise sekiz kişilik bir öğretim kadrosu ile varlığını ancak bir süre daha devam ettirmiştir.¹²

Savaş yıllarında kurulmuş olan Darülelhan, savaşın yarattığı her tür karışıklığın etkisiyle faaliyetlerini tam anlamıyla gerçekleştirmede güçlükler yaşamıştır. Bu konuda 19 Şubat sene 335 (19 Şubat 1919) tarihli belge Masarîf Nezareti tarafından Şuray-ı Devlet'e gönderilmiştir. Belgeye göre, Darülelhan faaliyetleri üzerinden ki bunlara Lu'biyyatlardan¹³ elde edilen gelirin bir miktarı da dâhil, Darülaceze'ye aktarılması talep edilmiştir. Ancak Darüalhan nizamnamesinin otuz ikinci maddesine göre bu tür konser, tiyatro gibi etkinliklerden elde edilen gelirin çeyreği Darülelhan kütüphane ve müzesine, yarısı fasıl umumu heyetine, kalan yarısının ise Devlet hazinesine taksim edileceği bildirilmiştir. Buna göre Darülaceze'ye ayrılacak bir hissenin bulunmadığı ve bununla birlikte her hangi bir hissenin de bu yönde kanun ve nizamname olmaksızın kullanılamayacağı belirtilmiştir. Söz konusu gelirin bu şekilde tahsis edilemeyeceği de böylece keskin bir ifadeyle vurgulanmıştır.¹⁴

Dönemin iktisadi imkânları ve savaş ortamının getirdiği mali sıkıntılar düşünüldüğünde Darüalhan'ın faaliyetlerinden devlet hazinesine bir miktar ödeneği aktarmak durumunda kaldığı diğer bazı kurumların da bu gibi kısmi olarak da olsa faaliyet gösteren ve kazanç sağlayan kurumlardan nakdi yardım beklentisinde olduğu dikkat çekicidir. Benzer bir diğer belgede, Darülelhan'ın bu yöndeki çalışmaları konu edinilerek kazandığı gelirlerin diğer bazı kurumlara aktarılabilmesi hususunda notlar düşülmüştür. Söz konusu belge bu dönemde yaşanan siyasi belirsizlik, iktisadi buhran ve savaşın oluşturduğu zorluklara karşın bir miktar gelir elde edilebilecek bazı etkinliklerin (konser, müsamere vesaire) yapılması yönünde çaba sarf edildiğini belirtmektedir.¹⁵

Darülelhan'ın bu döneme yönelik sürdürmüş olduğu faaliyetlerden sağlanan gelirin başka kurumlar tarafından ya da hayır işlerinde kullanılamayacağı üzerinde ısrarla durulmuştur. Söz konusu ısrarlı tutumu yansıtan bir belgeye “*Konserler hasılatı umur-ı Hayriyeden birine veya başka bir hususa ait iane tahsili mahiyetinde olmamasına*” şekliyle konu ile ilgili bilgi vermektedir. Buna göre okulun, gelirini ancak kendi giderleri için taksim edebileceği başka bir kalem ya da dairenin bundan nakdi kaynak edinmeyeceği ve Darülelhan'ın dahi böyle bir yetkisinin bulunmadığı

¹² Özcan, a.g.m., s.519.

¹³ Lu'biyyat, cambaz, hokkabaz, tiyatro gibi oyunla ilgili eğlenceleri ifade etmektedir.

¹⁴ BOA, BEO. 4587/344000, Belge: 1. Belge Ek 1.

¹⁵ BOA, BEO. 4587/344000, Belge: 2. Belge Ek 2.

belirtmiştir.¹⁶ Ancak istisnai durumlar da mevcuttur. Darülelhan’ın kimi etkinliklerinden elde edilen gelirlerinin, bir takım hayır işlerine ayrıldığı konusunda da bilgiler mevcuttur. Bunla ilgili 337 tarihinde Darülelhan fasıl musiki sanatkârları tarafından, Galatasaray Sultanisi’nde düzenlenen iki konserin hasılatının muhacirlere tahsisinin uygun görüldüğü bildirilmiştir.¹⁷

Belgelerde satır arası okumalarda, Darülelhan’ın Birinci Dünya Savaşı öncesi ortamın yarattığı zorluklara karşın sınırlı bir biçimde yürütmeğe çalıştığı etkinliklerinden bu etkinliklerin sergilendiği mekân sahiplerine yönelik de bazı sorumluluk ve görevler atfedildiğine dair bilgilere rastlanmıştır. Buna göre, faaliyetlerin sahneye konulduğu yerde işletme sahipleri satmış oldukları her bir bilet üzerinden bir miktarı Darülaceze’ye vermekle mükellef tutulmuştur. Aksi takdirde zabıta tarafından ilgili oyun ya da temsilin ve sair icrasının engelleneceği belirtilmiştir.¹⁸Söz konusu karar ve uygulamaların dönemin zorlu koşullarında kurumsal işleyiş ve faaliyetlerde çeşitli etkinlikler ve daireler üzerinden nakdi yardımlara ihtiyaç duyulduğu ve bu yönde bazı girişimlere de başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Darülelhan dönemin diğer kurumlarında olduğu gibi kendi bünyesinde de kimi şube ve kendisine bağlı kurs ve sair etkinliklerin yürütülmesinde yoğun bir biçimde mali sıkıntılar ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durumu destekleyen önemli bir yazı 6 Mart 334 (6 Mart 1918) tarihli olup Dâhiliye Nezaretine gönderilmiştir. Buna göre Eskişehir livasının bütçesinden 334 tarihli bütçesinden on dört bin kuruşun Darülelhan Kütüphanesi için aktarılacağı kararı alınmıştır.¹⁹ Dolayısı ile Darülelhan’ın kurumsal işleyişini yürütecek masrafları konusunda da mali sıkıntılar ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

Savaş yıllarının gitgide artan iktisadi sıkıntıları dönemin tüm kurumlarında olduğu gibi Darülelhan’da da yoğun bir biçimde hissedilmeye başlanmıştır. Söz konusu dönemde Darülelhan’ın bünyesinde çalıştırdığı memur ve müstahdem maaşlarının ödenememesi gerekçesiyle ilgasına yönelik Maliye Nezareti’ne yazılan teklifte söz konusu okulun gelirlerini Avrupa Konservatuarlarında olduğu gibi konserler düzenleyerek elde ettiği geliri sadece kendi harcamalarına ayırması suretiyle çalışmalarına ancak devam edebileceği belirtilmiştir.²⁰Aynı belgenin ikinci nüshası, söz konusu okulun dönemin kültür hayatına kattığı faydalar hakkında detaylı bilgiler

¹⁶ BOA, DH. EUM. AYŞ 58/123, Belge:5. Ek.3.

¹⁷ BOA, BEO. 4698/352310. Ek.4.

¹⁸ BOA, BEO. 4587-344000-002.

¹⁹ BOA, DH.UMVM.29/3 Belge:1. Ek.5.

²⁰ BOA, 4723/352310/B.1.

vererek okulun kuruluş gayesi ve genel özellikleri ile ilgili de şu önemli notları aktarmıştır:

“...*musikî sanatının ilmî bir surette ta’lîm ve tedrîsi ve musikîye ait asâr-ı eslâfın*²¹ neşr ve ihyâsı maksadıyla masârîf nezâretince tanzîm ve Şurâ-yı Devlet ve Meclis-i Mahsusa vükelâca tasvîb olunub 19 Kanûn-ı evvel sene 332 tarihinde... Talimat mücebince erbâb-ı ilimden mürekkeb bir musikî Encümeni teşkil ve Darüelhan nâmıyla da dört sınıfyıla bir mektep güşâd ...”²²

Yukarıda kısaca değinilen temel bazı nedenler ve tarihi ortamın yarattığı sıkıntılı koşullar sonucunda 1921 yılında kapatılan okul daha sonra yeniden açılmıştır. Ancak söz konusu okul İstanbul Belediye Konservatuarının yolunu açmış ve ona geniş bir tarihi birikim ve tecrübe bırakmıştır. Ayrıca Darüelhan’ın halka açık ilk müzik okulu olduğu da ayrıca vurgulanmıştır.²³ Birçok başarılı çalışmaların yapıldığı Darüelhan, İstanbul’un işgalinden sonra yani kuruluşundan dört yıl sonra eğitim verememiş ve bunu takiben yukarıda da değinildiği gibi 1921’de kapanmıştır. Ancak Cumhuriyet’in ilanı ile yeniden canlandırılmaya çalışılan kurum, özellikle 1927 yılında belediye bünyesindeki etkinliklerde gelişme sağlamıştır. Örnek olarak söz konusu kurumda 1923 yılında “Garb Musikisi Şubesi” açılmış ve 1927’de “Şark Musikisi Şubesi” kapatılmıştır. Öğretimde yeni düzenlemeler yapılarak kurumun adı değiştirilmiştir. Bu şekilde Türk Musikisi bölümü kaldırılan Darüelhan doğrudan doğruya Batı Musikisi konservatuarı haline gelmiştir.²⁴

Darüelhan’ın faaliyetleri ve karakteristik özelliklerine yönelik Dâhiliye Nezaretine yazılan 26 Kanun-ı Sani 338 (26 Ocak 1922) tarihli belgede “*mahzurât-ı İslâmiyyenin umumî mahallelerde çalgı çalması ve tegannî eylemesi adâb-ı ve ahlâk-ı diniyye ve milliyeye mugâyir*” bulunduğu ifade edilmiştir. Buna göre kadın ve erkeğin birlikte olduğu durumlarda konser, tiyatro, temsil ve müsamerelerde İslami esas ve temayüllere dikkat çekildiği görülmektedir.²⁵ Darüelhan faaliyetleri ile ilgili özellikle umumi mahallerde erkekler arasında kadınların şarkı söylemesi, konserlere katılması gibi durumların katiyen uygun görülmediği belirtilerek gerekçe olarak mevcut ahlaki ve kaideyi esaslar dayanak gösterilmiştir.²⁶ Dolayısıyla Darüelhan temsillerinin ve bazı tiyatro ve sair gösterilerinin ayrı saat ve günlerde icra

²¹ Asar-ı Eslaf: Eskilerin yazdığı eserler olarak tanımlanmaktadır.

²² BOA, 4723/354161/Belge: 2.

²³ Emin Erdem Kaya, “Yeni Türk Müzik İnkılabına Bir Hazırlık Evresi Olarak 1826-1920 Dönemi”, *Turkish Studies*, Volume 7/1 (Winter 2012), s.1458.

²⁴ Mustafa Şahin; Ruşen Duman, “Cumhuriyetin Yapılanma Sürecinde Müzik Eğitimi”, *Çağdaş Türkiye Tarih Araştırmaları Dergisi*, VII/16-17 (Bahar-Güz 2008), s.267.

²⁵ BOA, DH. EUM. AYŞ,58/123 Belge:7. Ek.3

²⁶ BOA, DH. EUM. AYŞ,58/123 Belge: 5.

edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre bu dönem müzik kültürünün bahsedilen örnekten yola çıkılarak belli bir muhafazakâr çevre ve anlayışın etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda müziğin genel olarak geleneksel anlayışla sürdürülmesinin müzik eğitim ve faaliyetlerinin gelişme ve yaygınlaşmasını, belli kesimler çevresinde sınırlandırarak gelişmesini yavaşlattığı ve halkın geneline yayılmasının sağlanamadığı ifade edilebilir.

Darülelhan'ın işleyiş ve uygulamalarına yönelik bir diğer belgeye göre de çeşitli nedenlerle düzenlenen etkinliklere, kadınların ancak gerekli izni, mülki idari amirliklerden alabildikleri takdirde erkekler ile ortak katılım sağlayabilecekleri belirtilmiştir. Aktarılan olayda hanımların umuma açık bir temsil ya da etkinliğe katılmadan önce Vilayet nezdinde izin alması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Yaşanan olayda hanımların bu etkinliğe izinsiz katıldığı, erkeklerin bulunduğu bu ortamda şarkı söylediği, çalgı çaldığı dolayısıyla bunun tekrar edilmemesi gerektiği belirtilmiştir.²⁷ Dolayısıyla musiki okulu olarak faaliyetlerini belli sınırlar içerisinde sürdürmeye çalışan Darülelhan'ın ancak Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen inkılaplar ile belli ölçüde modern ve çağdaş bir anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3. Darülelhan'ın Yayın Kolu “Darülelhan Mecmuası” ve Darülelhan Külliyesi

Darülelhan'ın Kurtuluş Savaşı sonrası bir süre faaliyetlerini sürdüremeden kapatılmasından sonraki açılışı üzerine verilen kesin tarih 14 Eylül 1923'tür. Bu yeni dönemde müdürlüğe bestekâr Musa Süreyya Bey getirilmiştir. Bu dönemde Darülelhan Alaturka (Türk Musikisi) ve Alafranga (Batı Musikisi) bölümlerinden oluşuyordu. Daha sonra söz konusu musiki okulunda Şark musikisi bölümü de açılmıştır. Bu dönemde okula alınacak öğrenciler ilkokuldan sonra bir yıl da hazırlık okuyacaklardır. Darülelhan'ın bu döneminin en verimli yılları olduğu belirtilmiştir. Eğitim ve öğretimin yanı sıra Türk musikisi ile ilgili çeşitli yayın ve araştırma faaliyetlerini yürüttüğü vurgulanmıştır. Ayrıca bu dönemde *Darülelhan Mecmuası* adlı bir derginin de yayımına başlanmıştır (1924).²⁸

²⁷ Bu olay Darülelhan tarafından Şehzadebaşı'nda Millet Tiyatrosunda gerçekleşmiştir. BOA, DH. EUM. AYŞ,58/123 Belge:1 ve BOA, EUM. AYŞ, 58/123 Belge:3.

²⁸ Özcan, a.g.m., s.520. Söz konusu mecmua ile ilgili belli açılardan bilgilerin aktarıldığı eser için bkz. Çiğdem Baloğlu, **Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi Osmanlıca Yazılmış Müzik Kaynakları Bibliyografyası**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana sanat Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2016.

Şubat 1924 ve Şubat 1926 yılları arası ancak yedi sayı yayımlanabilen dergide pek çok konuya yer verilmiştir ancak özellikle musikide millileşme ve çağdaşlaşma konusunda daha çok makalenin kaleme alındığı tespit edilmiştir. Mecmua, özellikle müzik eğitiminin modern yöntem ve tekniklerle verilmesi, batı seslerine açılması, çok sesli müzik eserlerinin üretilmesi ve yorumlanabilmesi, çağdaş müzik konusunda dünyada belli ölçülerde başarı elde etmiş sanatçıların eserleriyle tanıtılması gibi başlıca konuları sütunlarına taşımıştır. Sayıca yedi kadar az miktarda süreli yayın faaliyeti sürdürebilen mecmua, kaleme alınan konuların içerik açısından niteliği ve yoğunluğu bakımından musiki eğitim ve uygulamalarının çağdaşlaşma ve millileşmesi yönünde fayda sağladığı belirtilebilir. Okulun bu misyonunu ve kuruluş amacını ortaya koymak amacıyla Rauf Yekta, bu anlamda son derece önemli iki bölümlük bir yazı kaleme almıştır. Rauf Yekta mecmuanın birinci ve ikinci sayılarında süreli bir biçimde “Darülelhan Tarihine Bir Nazar” başlıklı makalesinde, Darülelhan’ın kuruluş süreci ile ilgili önemli bilgiler vererek okulun modern ve dönemin teknoloji açısından gelişkin musiki yöntemlerine açık olduğunu belirtmiştir.²⁹

Mecmuanın, çeşitli sayılarında fasiküller halinde Türk Müziği Klasiklerini, derlemeler, halk ezgilerinin notaları da yayımlanmıştır. Bu çalışmanın müzik yayıncılığı açısından önemli bir başlangıç olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmelidir.³⁰ Darülelhan mecmuası dönemin musiki alanında yaşanan gelişme ve haberlerini vermesi açısından da önemli bir değere sahiptir. Bu konuda yazarı belirtilmemiş olan “Büyük Şehirlerde Musiki Faaliyetleri” başlıklı makale ile Güzin Şefik’in kaleme aldığı “Türkiye’de İlk Konservatuar” başlıklı makaleler bu açıdan dikkat çekicidir.³¹ Benzer konuların, mecmuanın diğer sayılarında yer alan çeşitli yazıların satır arası okumalarında da önemli bilgilere yer verilmiştir.

Darülelhan mecmusu, özellikle Milli Musiki ve müziğin millileşmesi meselesi konusunda da yazılara geniş yer vermiştir. Millileşme çabalarının musiki alanında da dikkatle yürütülmeye çalışıldığı Cumhuriyetin ilk yıllarında, mecmua bu açıdan önemli bir misyonu gerçekleştirmiştir. Bu konuda Halil Bedi’nin kaleme aldığı “Milli Musiki” ve Mahmud Ragıp’ın “Eser-i Musikisinde Milliyet” başlıklı yazılar oldukça önemlidir.³² Söz

²⁹ Rauf Yekta, “Darülelhan Tarihine Bir Nazar”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No 1.

³⁰ Uluskan, **a.g.e.**, s.333.

³¹ “Büyük Şehirlerde Musiki Faaliyetleri”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1; Güzin Şefik “Türkiye’de İlk Konservatuar”, **Darülelhan Mecmuası**, 1. Nisan 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No 2.

³² Halil Bedi, “Milli Musiki”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Haziran 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.3. Ek.6. ve Mahmud Ragıp, “Eser-i Musikisinde Milliyet”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Ağustos 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.4, Ek.7.

konusu makaleler, modernleşmeyi uygar ve ileri bir medeniyet olmanın gereği olarak değerlendirmişlerdir. Bu çabaların Türk musiki eserleri ve birikimini korumak ve geliştirmek ile yani millileşme ile gerçekleşebileceği de vurgulanmıştır. Bu bakımdan Türk musikisinin önemli sanatkarları eserleri ve milli musiki yönündeki fikirleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu yönde kaleme alınmış önemli bir yazı Musa Süreyya imzalıdır. Yazar, “Tanburi Cemil Bey” başlıklı makalesini, Türk musikisinin yorum ve faaliyetlerine de değinerek geliştirmiştir.³³ Bunun yanı sıra musiki eğitiminde yenileşme ve modernleşmeye olan ihtiyaca “Mektep Musikisinde Teceddüt İhtiyacı” başlıklı makalesiyle dikkat çekerek konu ile ilgili eleştirileri kritik etmiştir.³⁴ Ruşen Ferid’in 1 Şubat 1924 tarihli makalesinde ise bir başka önemli sanatkar İtri Mustafa Efendi hakkında bilgiler verilmiştir.³⁵

Mecmuada kısaca örneklerini vermeye çalıştığımız makalelerin kaleme aldığı kültürü oluşturan önemli değerlerden biri olan musikinin milli olması konusu vurgulanırken diğer bazı yazılarla da modern metotların ve batı müzikolojisinin gelişkin yönleriyle, çoksesli müzik uygulamalarıyla modern musiki teknolojilerinin alınması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu yönde Freuç Akerman’ın “Modern Musikiyi Anlamak Yolları” ve yazarı Ekrem olarak belirtilen “İngiliz Musikisi” başlıklı makalelerin bu amaca yönelik yazılmış olduğu anlaşılıyor.³⁶ Söz konusu mecmua Batı sanatkarlarından örneklere yer veren makalelerle de teknik ve yöntemsel örneklemeler sunarak Türk musikisinin icra ve eğitim kadrolarının yanı sıra okulda eğitim alan öğrencilerine de bu yönde kendilerini geliştirmelerine fırsat sunmuştur.³⁷ Mecmuanın sütunlarına taşıdığı yazılarda genel anlamda batılılaşma ve modernleşme meselesinde müzik eğitiminde gelişkin yöntem ve uygulamalarının alınmasının yeterli olmayacağı, bunun yanı sıra Batı’nın dilini öğrenmeye olan ihtiyacın da altını çizerek bu konuda gerekli girişim ve desteğin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.³⁸

³³ Musa Süreyya, “Tanburi Cemil Bey”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1.

³⁴ Musa Süreyya, “Mektep Musikisinde Teceddüt İhtiyacı”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Ağustos 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.4.

³⁵ Ruşen Ferid, “İtri Mustafa Efendi”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.2.

³⁶ Freuç Akerman, “Modern Musikiyi Anlama Yolları”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1925 (1341 Rumi), 1.Sene, Sayı No. 5. , Ekrem, “İngiliz Musikisi”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1926, 2.Sene, Sayı No.7.

³⁷ “Jan Tibo’nun Keman Tekniği”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Temmuz 1925 (1341 Rumi), 1.Sene, Sayı No.6.

³⁸ Halil Bedi, “Lisan-ı Ecnebi İhtiyacı”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1925 (1341 Rumi), 2.Sene, Sayı No.5.

Ulus devlet sürecinde iktidarların siyasal sembollerinin belirlemeye ve önemsenmeye başladığı bir ortamda söz konusu mecmua belli sayılarında konuyu kimi makaleleriyle sütunlarına taşımıştır. Bu bakımdan Musa Süreyya'nın "İstiklal Marşı" başlıklı makalesi milli musiki yönünden önemli bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Söz konusu yazı ulus devlet olma sürecinde milli bir marşa duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Bu anlamda yazı istiklal marşının yazımına giden süreçteki çeşitli faaliyetleri önemli gelişmeler olarak değerlendirmektedir.³⁹

Darülelhan mecmuasının 1 Şubat 1924 tarihli nüshasında İbrahim Alaeddin tarafından kaleme alınan "Musiki ve Halk Terbiyesi" başlıklı makalede ise müzik milli bir mesele olarak ele alınarak bu yönde halkın eğitilmesi ve musiki kültürünün geliştirilmesi üzerinde durulmuştur.⁴⁰ Bu ve benzeri yazılardan anlaşılacağı üzere mecmuada, dönemin siyasal konjonktürünün milli bir musiki anlayışını batı formlarında topluma benimsetmek ve modern tarzda bir millileşme politikasına dikkat çekme amacına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum dönemin bu yönüyle anlaşılması açısından son derece önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Güzin Şefik'in "Türk Musikisi ve Sanatkârlarımız" başlıklı yazısında Darülelhan'ın milli musiki terbiyesine verdiği önem ve bu yönde eğitim alan sanatkârları hakkında bilgiler verilmiştir. Yazı, dönemin musiki alanında benimsediği eğitim anlayışına geniş yer vererek bu konuda çağdaş ancak modernleşmede millilik yönünün önemsendiği de anlaşılmaktadır.⁴¹ Ayrıca "Terbiye-i Musikiyye" başlıklı yazı dizisinde de mevcut musiki anlayışı ve kurumlarının gelişime muhtaç olduğu, modern yöntemlerle çok sesli musiki uygulamalarına duyulan ihtiyacın önemi belirtilmiştir. Dolayısıyla bir taraftan kurumsal yapıda ve işleyişte diğer taraftan da eğitim-öğretimde uygulanan yöntem ve teknikte Batının o dönem çağına göre gelişmiş müzikolojisinin musiki alanında önemli katkılar sağlayacağına dikkat çekildiği anlaşılmaktadır.⁴²

Mecmua, sütunlarına taşıdığı yazılarla dönemin ve kurumsal olarak okulun, kuruluş amacı, çalışma şartları, amaç ve hedefleri, sahip olduğu donanım ve imkânlar gibi konularda önemli bilgiler vermiştir. Kısaca Mecmuada belirttiğimiz makalelerden de anlaşılacağı üzere Darülelhan

³⁹ Musa Süreyya, "İstiklal Marşı", **Darülelhan Mecmuası**, 1 Temmuz 1925 (1341 Rumi), 1.Sene, Sayı No.6. Ek.8.

⁴⁰ İbrahim Alaeddin, "Musiki ve Halk Terbiyesi", **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1.

⁴¹ Güzin Şefik, "Türk Musikisi ve Sanatkârlarımız", **Darülelhan Mecmuası**, 1 Haziran 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.3.

⁴² "Terbiye-i Musikiyye-3", **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1926, 1.Sene, Sayı No.7.

mecmuasının, bu musiki okulunun sesi ve önemli bir yayın organı olduğu görülmektedir. Dönemin modernleşme ve batılılaşma ekseninde yanlış yorumlanarak oluşan her türden eleştirilerine karşın, söz konusu mecmuanın bu tartışmaların milli musiki ve batı musikisi meselesi çevresinde dönen tartışmalara karşı önemli bir savunma cephesi oluşturduğu da anlaşılmaktadır.

Darülelhan okulunun modernleşme süreci içerisinde geliştirdiği öğretim programının yanı sıra *Darülelhan Külliyyatı* adı altında klasik Türk musiki eserlerini nota yayımına aktardığı da bilinmektedir. Okulun notaya aktardığı bu eserler, daha sonra *İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı* adı altında yayımlanmıştır.⁴³ Dolayısı ile okulun, 1924 ve 1926 yılları arasında çıkarmış olduğu Darülelhan Mecmuası ile kendi icra faaliyetleri, yayın politikası ve idari yapısı hakkında bilgiler vererek dönemin kültürünün musiki yönüyle gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir. Okulun sesi ve halk arasındaki temsilcisi olan mecmua ile basın yayın yoluyla da halkın musiki kültürünün gelişimine katkı sağlandığı söylenebilir. İstanbul Belediye Konservatuvarı adını alan okul günümüzdeki İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı'dır. Kadıköy rıhtımında bulunan tarihi binada eğitimi devam eden konservatuvarda ağırlıklı olarak Batı mûsikisi müfredatı uygulanmaktadır.⁴⁴

4.Darülelhan'dan Konservatuar'a Cumhuriyet Dönemi Musiki Okulu

Cumhuriyetin kuruluşundan önce İstanbul'daki Opera ve Operet gösterileri dışında Avrupa'dan getirilen çoksesli müzik toplulukları, yaz ayları boyunca Osmanbey, Tepebaşı ve Taksim bahçelerinde halka konserler vermişlerdir. Bu halk konserleri Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra Türk Mızıkaları, Bandoları aynı görevi üstlenmiştir. Saray dışında halka konser vermeye başlamışlardır. Cumhuriyetin ilanına kadar süren bu konserlerden bir kısmını izleyen T.B.M.M. üyelerinden bazılarının da istekleri üzerine 11 Mart 1924 ve 2 Nisan 1924 tarihlerinde Ankara'da konserler düzenlenmiştir. Bu konserlerin olumlu yankılarının ardından Musika-yı Hümayun (o zamanki adıyla Makım-ı Hilafet Mızıkası) T.B.M.M. kararı ve Atatürk'ün onayı ile 27 Nisan 1924'te “Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti” adı ile Ankara'ya taşınmıştır.⁴⁵

⁴³ Özcan, a.g.m., s.520.

⁴⁴ Özden, a.g.m., s.20.

⁴⁵ Doğan Çakar, “Cumhuriyet Döneminde Müzik Alanında Yapılan Önemli Çalışmalar”, **Cumhuriyetin İnşa Sürecinde Atatürk ve Müzik**, Ankara Üniversitesi Yayınları No:337, Yayına Haz.: Prof.Dr.Temuçin F.Ertan, Arş.Gör. Çağla D.Tağmat, Ankara, 2012, s.32.

Cumhuriyet döneminin müzik eğitimi konusundaki ilk köklü atılımı 1 Eylül 1924'te kurulan Musiki Muallim Mektebi'dir. Okul kuruluşundan iki ay sonra eğitime başlamıştır. Önceleri beş yıllık temel eğitimden sonra, bir yıllık hazırlık olmak üzere toplam beş, daha sonra altı yıllık bir müzik eğitimi yapılması ve müzik öğretmeni yetiştirilmesi amacıyla Atatürk'ün talimatı ile Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti tarafından açılan Musiki Muallim Mektebi bu alanda Cumhuriyetin ilk modern okuludur.⁴⁶

Darülelhan 22 Ocak 1927 tarihinde İstanbul Musiki Konservatuarı adı altında İstanbul Şehremaneti'ne bağlanmıştır. Konservatuar daha sonra İstanbul Belediye Konservatuarı adıyla faaliyetlerini sürdürmüştür. Şehir orkestrası, şehir korusu, Türk sanat müziği ve folklor topluluğu da oluşturan bu kurum, çok sayıda sanatçı yetiştirmiştir. Zamanla kurum içine müzik çalışmalarının yanı sıra tiyatro ve bale bölümleri de eklenmiştir. Darülelhan, Belediye Konservatuarına dönüştürülmüş ve Yüksek Öğrenim Kurumu'na bağlanarak varlığını sürdürmüştür. Konservatuar, uygulamalı ve kurumsal eğitim yapan orta dereceli bir meslek okulu olarak yapılandırılmıştır. Öğretim kadrosunu, yerli ve yabancı müzik uzmanları ve kuramcılar oluşturmuştur. Konservatuarda Batı müziğine yönelmesi eğitim sisteminin bütünüyle modernleştirilmesi gibi çeşitli alanlardaki yenileşme çabaları doğrudan doğruya bir ulusal kültür politikası olarak değerlendirilebilir.⁴⁷

Atatürk özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra Batı müziği ve tekniğinin geliştirilmesinde son derece kararlı davranmıştır. Ancak bu noktada halkın da müzik zevkini göz ardı etmemiştir. Öyle ki bir konuşmasında "*Halkın musiki ihtiyacını düşünmek gerekir. Halkın musiki zevkinin gelişmesi için bu musikiye "Batı Musikisi" alışması ve bu musikiden hoşlanması, köklü bir musiki eğitimine ihtiyaç vardır*" diyerek olayın özellikle eğitim boyutunu dile getirmiştir. Atatürk, musiki alanında gerçekleşecek olan inkılapların insan kaynağını oluşturma konusunda da ısrarlı durmuştur. Bu yönde Halifeliğin kaldırılmasından hemen sonra Ankara'ya çağrılan Osman Zeki Üngör'den bir orkestra kurması istenmiştir. Ardından Atatürk, yukarıda da bahsedildiği üzere İstanbul'daki Saray orkestrasının Ankara'ya getirilmesini istemiştir. Bunun üzerine ilk çalışmalar başlatılarak 85 kişilik orkestra Ankara'ya getirilmiştir. Heyete önceleri Osman Zeki Üngör, daha sonra da Adnan Saygun şeflik yapmıştır. Heyetin adı 1933 yılında *Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası* olarak değiştirilmiştir.⁴⁸

⁴⁶ Çakar, a.g.m., s.33.

⁴⁷ Mustafa Şahin; Ruşen Duman, a.g.m., s.267.

⁴⁸ Uluskan, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010, s.315.

Cumhuriyet döneminin Osmanlıdan devraldığı önemli müzik kurumlarından olan Darülelhan, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve Atatürk inkılaplarının inkılapçı bakış açısıyla yeniden yapılandırılarak fonksiyonel ve çağdaş bir görünüme dönüştürülmüştür. Sadece kurumsal ve işlevsel olarak idari yapılanmada değil eğitim ve öğretim programı konusunda da yoğun olarak geliştirilmiştir. Bu şekilde Batı müzik eğitim yöntemlerine göre geliştirilen çağdaş bir uygulama anlayışla öğretmenlerin yetiştirilmesi sağlanmıştır.⁴⁹

Atatürk tüm inkılap çabalarında olduğu gibi musiki inkılabının gerçekleştirilmesi için de ayrı bir çaba sarf etmiş ve musiki değişiminin her aşamasını bizzat tetkik ve tahlil etmiştir. Atatürk’ün musikinin millileştirilmesi ve doğu-batı musikisi tartışmalarındaki görüşlerini anlamak için Cumhuriyetin ilan edildiği yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde verdiği beyanati önemli bir referanstır. Burada musikiyi ilgilendiren şu sözleri dikkat çekicidir. Buna göre: “*Pratik ve geniş kapsamlı bir eğitim için, vatan sınırları içindeki önemli merkezlerde, çağdaş kitaplıkların, bitki bahçeleri ile hayvanat bahçelerinin, konservatuarların, enstitülerin, müzeler ile güzel sanat sergilerinin kurulması gerekli olduğu gibi, özellikle bugünkü mülk kuruluşu göz önüne alarak, ilçe merkezlerine kadar tüm memleketin basımevleriyle donatılması gerekmektedir*”.⁵⁰ Buradan da anlaşılacağı üzere Atatürk, müzik eğitiminin ve sanatın geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekerek konservatuarların kurulmasının önemini vurgulamıştır.

Atatürk’ün musiki eğitiminin geliştirilmesi ve konservatuarların kurulması konusuna verdiği önemi anlamamızı sağlayacak bir diğer konuşması 1928 tarihlidir. Atatürk, İstanbul’da Sarayburnu Park’ında bir gece toplantısında şu sözleri söylemiştir;

“Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en mümtaz iki musiki heyetini dinledim. Bilhassa sahneyi birinci olarak tezyin eden Müniretül Mehdiye Hanım sanatkârlığında muvaffak oldu. Fakat benim Türk hissiyatım üzerinde artık bu musiki, bu basit musiki, Türk’ün çok münkeşif ruh ve hissini tatmine kâfi gelmez. Şimdi karşıda medeni dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında kansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsi oynuyor ve şen, şatırdırlar, tabiatın icabatını yapıyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten Türk, fitraten şen, şatırdır. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felaketli neticeleri vardır. Bunun fariki olmamak, kabahatti. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat artık millet

⁴⁹ Atatürk’ün müziğin anlayışı ve müziğin çağdaşlaşma sürecine yaklaşımı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz.: Sadi Yaver Ataman, **Atatürk ve Türk Musikisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991.

⁵⁰ Yakup Kaya, “Erken Cumhuriyet Döneminde Kökten Modernleşmenin Bir Göstergesi Olarak ‘Musiki İnkılabı’”, **History Studies**, Volum 4/1, 2012, s.282.

hatalarını kanı ile tashih etmiştir; artık müsterihtir, artık Türk şendir, fitratında olduğu gibi, artık Türk şendir...”⁵¹

Atatürk, yukarıda verilen konuşmasında Türk milletinin musiki ihtiyacını karşılamada yetersiz kalan şark musikisinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Türk halkının musiki ihtiyacını karşılayacak olan değerler çağdaş batı toplumunun çok sesli müziği olduğunu da belirtmiştir. Buna göre musikide millileşme Batı uygarlığının gelişkin musiki kültüründen faydalanılarak gerçekleştirilebilecektir. Atatürk en zor inkılâp olarak nitelendirdiği musiki konusunda amaca ulaşmanın ilk adımını, müzik eğitimi ve bu eğitimi veren kurumların oluşturulması şeklinde belirlemiştir. Çünkü O, Türk müziğinin gelişmesi ve evrensel boyutlara ulaşmasının ancak, Cumhuriyetin kurulum felsefesine uygun planlı bir müzik eğitimi ile mümkün olacağını farkındadır. Bu süreç insanların kendi yaşantıları ve kültürleri yoluyla müziksel davranışları kazanmalarını da sağlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda 1925’te müzik öğretimi için Avrupa’ya yetenekli öğrenciler gönderilmeye başlanmış, halk müziği ezgileri derlenmiş, notaya dökülüp yayıma geçirilmiştir. 1926’da Darülelhan konservatuara dönüştürülmüş, çok sesli müziğe temel olarak müzik teorisi kitapları (1928) yayımlanmaya başlanmıştır.⁵²

Atatürk 1 Kasım 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış konuşmasında Türk müziğinin daha hızlı yenileşme ve reorganizasyon için daha fazla çalışılması gerektiği konusunda ilgililere ciddi bir şekilde uyarılarda bulunmuştur.⁵³ Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisinin IV. Devre Dördüncü toplantı yılını açılış konuşmasında şunları söylemiştir:

“Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak bunda en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Ulusal; ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleşileri toplamak, onları Bir an önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak bu şekilde güzide ulusal Türk müziği yükselebilir. Evrensel müzikte yerini alabilir. Kültür İşleri Bakanlığı’nın buna değerince özen vermesini, kanunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim”⁵⁴

⁵¹ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, C. II, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1997, s.273.

⁵² Nida Bayındır; Seda Bayındır Uluskan, “Atatürk Dönemi Müzik Eğitimi Anlayışı ve Günümüze Yansımaları”, **International Journal of Social Science**, Sayı 53, Winter 2016, s.298

⁵³ Ahmet Özgiray, “Atatürk ve Musiki”, **Atatürk Yolu**, C. 4, Sayı: 15, Ankara, 1995, s.285.

⁵⁴ Dilek Yiğit Yüksel, “Atatürk’ün Türk Müziği Konusundaki Görüşleri ve Müzik Politikası”, **Cumhuriyetin İnşa Sürecinde Atatürk ve Müzik**, Ankara Üniversitesi Yayınları No:337, Yayına Haz.: Prof.Dr.Temuçin F.Ertan, Arş.Gör. Çağla D.Tağmat, Ankara, 2012, s.156.

Atatürk müziğın Batı müzik teknolojileri ile yorumlanması ve çalışılması konusunda önemli birçok girişimde bulunmuştur. Bu çabalar müziğın çağdaştırılması sürecini ifade ediyordu. Bu yönde ileri gelen Türk müzikçilerinin ve bazı yabancı uzmanların görüşlerine de başvurmuştur. Bu amaçla bir kongre toplanmış ve çalışmalar başlatılmıştır. Lico Amar, Joseph Marx, Paul Hindemith ve Carl Ebert hem Türkiye’de bir Konservatuar ve Temsil Akademisi kurulması doğrultusunda hem de Türk müziğinin çoksesliliğe geçişi konusunda raporlar hazırlamışlardır. Konservatuarın kuruluşunda Alman besteci Paul Hindemith’in rolü büyük olmuştur. Dünya genelinde Tiyatro ve opera alanında önemli bir isim olan Carl Ebert’in Türkiye’ye gelmesi ve uzun süre çalışması Türk Tiyatro ve Operasının doğup gelişimi açısından önemli bir gelişme olmuştur.⁵⁵

1934’te ise Milli Musiki ve Temsil Akademisi Kanunu çıkartılmış, 1935 yılında da Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1937-38 yıllarında ise bilimsel yöntemlerle halk ezgileri derleme çalışmaları hız kazanmıştır.⁵⁶ Bu yönde Atatürk’ün tüm inkılap çabalarında altını önemle çizdiği kurumsal ve teknik modernleşme konusu, musiki alanında kendini özgün bir biçimde ortaya koymuştur. Cumhuriyet’in ilanı ile başlayan çağdaşlaşma sürecinde musikide Türk musikisinin korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra çağdaş teknik ve yöntemlerle ki bunlar dönemine göre Batı musiki teknik ve yöntemleridir, bu yöntem ve tekniklerle gelişmiş bir musiki icra ve anlayışına sahip olmak amaçlanmıştır. Sonuç olarak müzik üzerine geliştirilen modernleşme çabalarında amacın Batı musikisinin taklit edilmesi değil Batı müzikolojisinin örnek alınarak geliştirilmesi olduğu önemli bir çıkarım olarak değerlendirilmelidir. Bu amaçla gelenekten getirilen Türk müziğinin tüm ton ve ezgilerinin Batı formları içerisinde yorumlanması amaçlanmıştır. Atatürk evrensel müziği yakalamak için geleneksel ya da farklı bir deyişle alaturka müziği anlamının önemli olduğunu da vurgulamıştır. Ancak Ona göre, Batı müzikolojisinin Türk müziğine adapte edilmesi Türk müziğinin çağdaş ve evrensel bir biçim kazanmasının şartıydı.

⁵⁵ Yüksel, **a.g.m.**, s.156-157.

⁵⁶ Nida Bayındır; Seda Bayındır Uluskan, **a.g.m.**, s.298. Atatürk’ün Musiki eğitimi ve musiki sanatına verdiği önem ve bu yöndeki faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.:Adnan Saygun, **Atatürk ve Musiki**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara, 1997 ve Ali Uçan, **Atatürk ve Müzik Eğitimi**, Hasan Ali Yücel Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:3, Gazi Üniversitesi Yayını:8, Ankara, 2007.

Sonuç

Türk müziği, geleneksel yapısı içerisinde biriktirdiği ve imparatorluktan getirdiği tüm ton ve nağmelerini, anlayış ve yaklaşımlarını ulus devlet olma çabalarının yoğunlaştığı Cumhuriyet'in ilanı sonrasında yeniden anlamaya ve yorumlamaya başlamıştır. Değişen dünya ve siyasal yaklaşımlar hayatın pek çok alanında olduğu gibi bir yönüyle kültürü temsil eden musiki alanında da kendini ifade etmiştir. Batı'nın dönemsal üstünlüğü sadece bilim ve teknolojiye değil sanat ve kültürel alanda da hissedilmiştir. Sanat ve müzik teknolojileri yeni sanat anlayışları ve yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Batı artık her yönüyle bilgi, teknoloji ve sanayide üstünlüğün göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. Musiki kültürü, Cumhuriyet ile birlikte ulusallık, çağdaşlaşma, millileşme, evrensellik ilkeleriyle büyüyecek, gelişecek ve değişime uğrayacaktır. Dolayısıyla Cumhuriyet, temel amacı ve kuruluş felsefesine uygun çağdaş kuşakların yetiştirilmesi için bu bireyleri yetiştirecek kurumları modernize etmiştir. Bu anlamda Darülelhan'ın Konservatuara dönüştürülmesi bu amaca yönelik köklü bir inkılap olarak değerlendirilebilir. Söz konusu dönemde bu ilke doğrultusunda sanat eğitimine ve bunun temel kollarından biri olan müziğe de büyük önem verilmiştir.

Musiki okullarında sadece geleneksel Türk müziği eğitimi verilirken Cumhuriyet'in ilanından sonra çok sesli müzik, müzik okulu programlarına girmiş ve Batı müzikolojileri, teknik bilgileriyle birlikte Türk musiki örnekleri yorumlanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bu dönem müzik alanında faaliyete giren birçok inkılap sayesinde önce İstanbul Konservatuarı ve daha sonra İstanbul Belediye Konservatuarı adını alan Darülelhan'ın, toplumun müzik eğitiminde ve müzik alanında belli bir kültüre sahip olmasında önemli roller üstlendiği anlaşılmaktadır.

Batı müziğinin ses ve teknolojisinin katkısıyla Türkiye'de müzik anlayışının geliştirilmeye çalışıldığı Cumhuriyetin ilk yıllarında şehir orkestrası, şehir korosu, Türk sanat müziği ve folklor topluluğu da oluşturmaya başlayan musiki okulu, çok sayıda sanatçı yetiştirmiştir. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı'na dönüşmüş ve Yüksek Öğrenim Kurumu'na bağlanmıştır.⁵⁷ Yaşamın her alanında başlayan çağdaşlaşma ve modernleşme girişimlerinin, musiki alanında "millileşme" yaklaşımı ile sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Buna göre Türk müziği eserleri, yöntemleri ve yaklaşımları Batı müziği, yöntemleri ve yaklaşımları ile yeniden yorumlanmaya ve geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu yönde başlayan

⁵⁷ Mustafa Şahin; Ruşen Duman, *a.g.m.*, s.267.

inkılaplarda temel alınan Batı müziği değil batı müzikolojisinin olduğu özellikle vurgulanmıştır. Sonuç olarak, Atatürk’ün çağdaşlaşma hedefini temsil eden kültür devriminin önemli bir basamağının, müziğin evrensel ve çağdaşlaşma meselesi olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Arşivler

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Kitaplar

Ataman, Sadi Yaver, **Atatürk ve Türk Musikisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991.

Atatürk, **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, Cilt II, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1997.

Bayındır Uluskan, Seda, **Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010.

Saygun, Adnan, **Atatürk ve Musiki**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.

Uçan, Ali, **Atatürk ve Müzik Eğitimi**, Hasan Ali Yücel Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:3, Gazi Üniversitesi Yayını:8, Ankara, 2007.

Makaleler

“Büyük Şehirlerde Musiki Faaliyetleri”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1.

“Jan Tibo’nun Keman Tekniği”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Temmuz 1925 (1341 Rumi), 1.Sene, Sayı No.6.

“Terbiye-i Musikiye-3”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1926, 1.Sene, Sayı No.7.

Akerman, Frenc, “Modern Musikiyi Anlama Yolları”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1925 (1341 Rumi), 1.Sene, Sayı No. 5.

Alaeddin, İbrahim, “Musiki ve Halk Terbiyesi”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924(1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1.

Bayındır, Nida; Bayındır Uluskan, Seda, “Atatürk Dönemi Müzik Eğitimi Anlayışı ve Günümüze Yansımaları”, **International Journal of Social Science**, Sayı: 53 (Winter 2016), s.297-304.

Çakar, Doğan, “Cumhuriyet Döneminde Müzik Alanında Yapılan Önemli Çalışmalar”, **Cumhuriyetin İnşa Sürecinde Atatürk ve Müzik**, Ankara

- Üniversitesi Yayınları No:337, Yayına Haz.: Prof.Dr.Temuçin F. Ertan, Arş.Gör. Çağla D. Tağmat, Ankara, 2012, s.29-50.
- Ekrem, “İngiliz Musikisi”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1926, 2.Sene, Sayı No.7.
- Güzin Şefik, “Türkiye’de İlk Konservatuar”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Nisan 1924 (1340Rumi), 1.Sene, Sayı No 2.
- Güzin Şefik, “Türk Musikisi ve Sanatkârlarımız”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Haziran 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.3.
- Halil Bedi, “Milli Musiki”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Haziran 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.3.
- Halil Bedi, “Lisan-ı Ecnebi İhtiyacı”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1925 (1341 Rumi), 2.Sene, Sayı No.5.
- Kaya, Emin Erdem, “Yeni Türk Müzik İnkılabına Bir Hazırlık Evresi Olarak 1826-1920 Dönemi”, **Turkish Studies**, Volume7/1 (Winter 2012), s.1451-1460.
- Kolukırık, Kubilay, “Osmanlı Devleti’nde İlk Resmi Konservatuar Olan Darülelhan’da Derleme ve Yayım Faaliyetleri”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:35 (Bahar 2014), s.479-499.
- Mahmud Ragıp, “Eser-i Musikisinde Milliyet”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Ağustos 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.4.
- Musa Süreyya, “Tanburi Cemil Bey”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.1.
- Musa Süreyya, “Mektep Musikisinde Teceddüt İhtiyacı”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Ağustos 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.4.
- Musa Süreyya, “İstiklal Marşı”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Temmuz 1925 (1341 Rumi) 1.Sene, Sayı No.6.
- Özgiray, Ahmet, “Atatürk ve Musiki”, **Atatürk Yolu**, C. 4, Sayı: 15 (Ankara 1995), s.279-289.
- Özden, Erhan, “Osmanlı’nın Musiki Okulları”, **Rast Müzikoloji Dergisi**, C. I, Sayı:2 (Bahar 2013), s.17-29.
- Özcan, Nuri,“Dârülelhan Osmanlı Devleti’nde kurulan İlk Mûsikî Mektebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 8, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.518-520.
- Özkaya Duman, Olcay, “Darülbedayi’den Tiyatro’ya Atipik Modernist Bir Kadın: Afife Jale ve Dönemi”, **Journal of History School**, Yıl 8, Sayı: XXIII (September 2015), s.63-83.

- Rauf Yekta, “Darülelhan Tarihine Bir Nazar”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924(1340 Rumi),1.Sene, Sayı No 1.
- Ruşen Ferid, “İtri Mustafa Efendi”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Şubat 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.2.
- Şahin, Mustafa; Duman, Ruşen, “Cumhuriyetin Yapılanma Sürecinde Müzik Eğitimi”, **ÇTTAD**, VII/16-17 (Bahar-Güz 2008), s.259-272.
- Toker, Hikmet; Özden, Erhan,” Osmanlı Devletinde Müzik Eğitimi Veren Önemli Kurumlar”, **Rast Müzikoloji Dergisi**, C. I, Sayı 2: (Bahar 2013), s.107-128.
- Yüksel, Dilek Yiğit, “Atatürk’ün Türk Müziği Konusundaki Görüşleri ve Müzik Politikası”, **Cumhuriyetin İnşa Sürecinde Atatürk ve Müzik**, Ankara Üniversitesi Yayınları No:337, Yayına Haz.: Prof.Dr.Temuçin F.Ertan, Arş.Gör. Çağla D.Tağmat, Ankara, 2012, s.151-160.

Sürelî Yayınlar

Düstur

Takvim-i Vekâyi

Darülelhan Mecmuası

Tezler

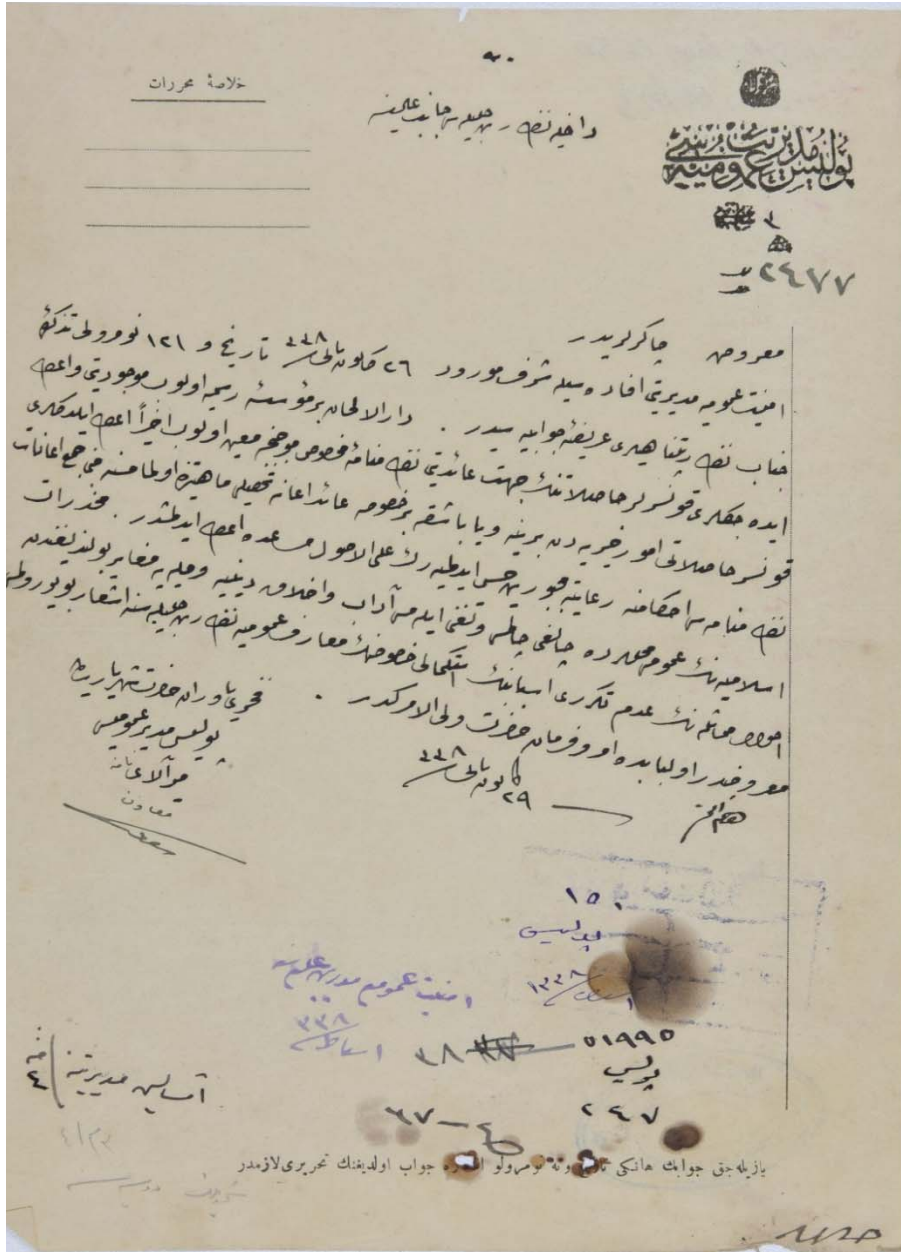
Baloğlu, Çiğdem, **Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi Osmanlıca Yazılmış Müzik Kaynakları Bibliyografyası**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana sanat Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2016.

İnternet Kaynakları

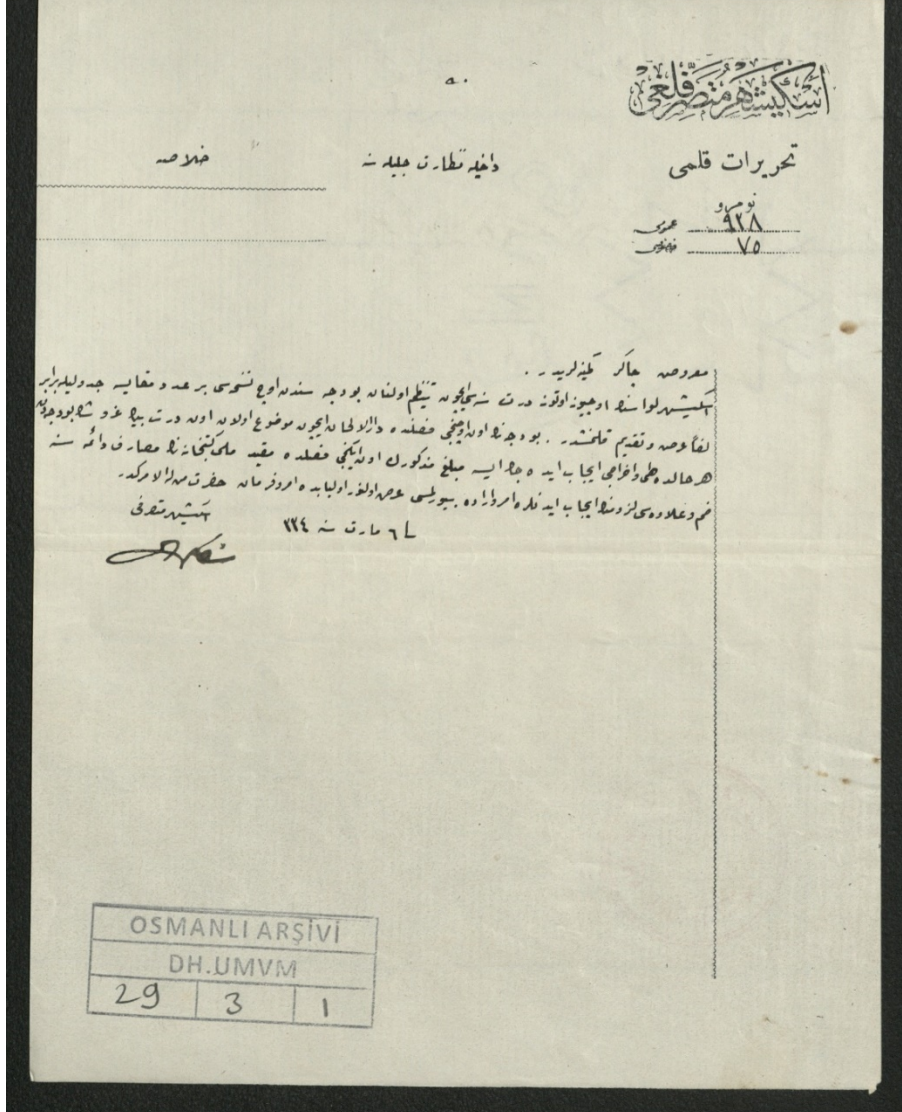
<http://konservatuvar.istanbul.edu.tr/> Erişim Tarihi: 05.04.2017.

<http://www.oguztopoglu.com/2013/10/darulelhan-ogretim-kadrosu-ogrenciler.html>
Erişim Tarihi:18.04.2017.

Ek.3.

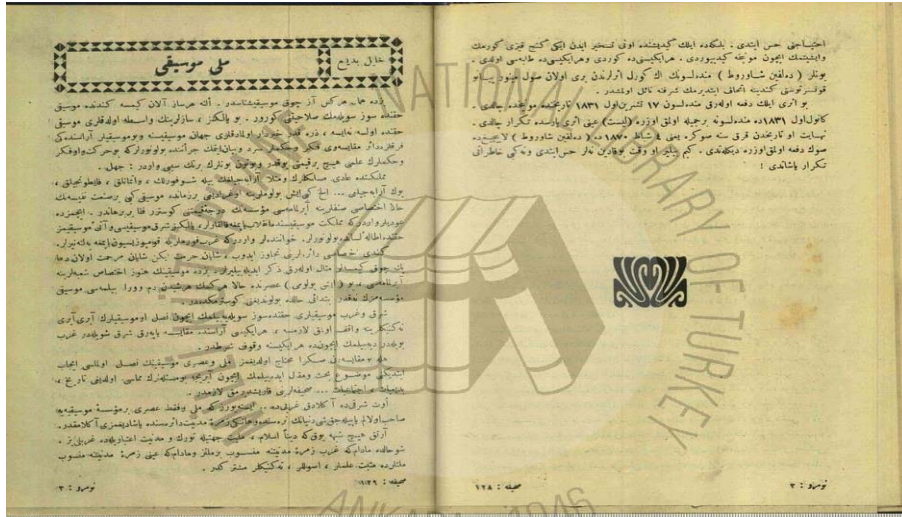

Ek.5.

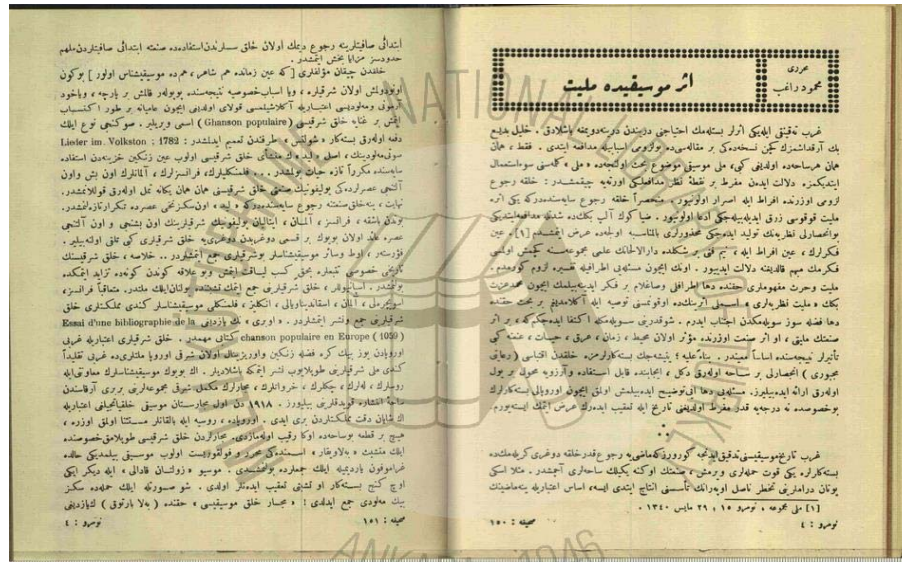
DH.UMVM.00029.00003.001

Ek.6.

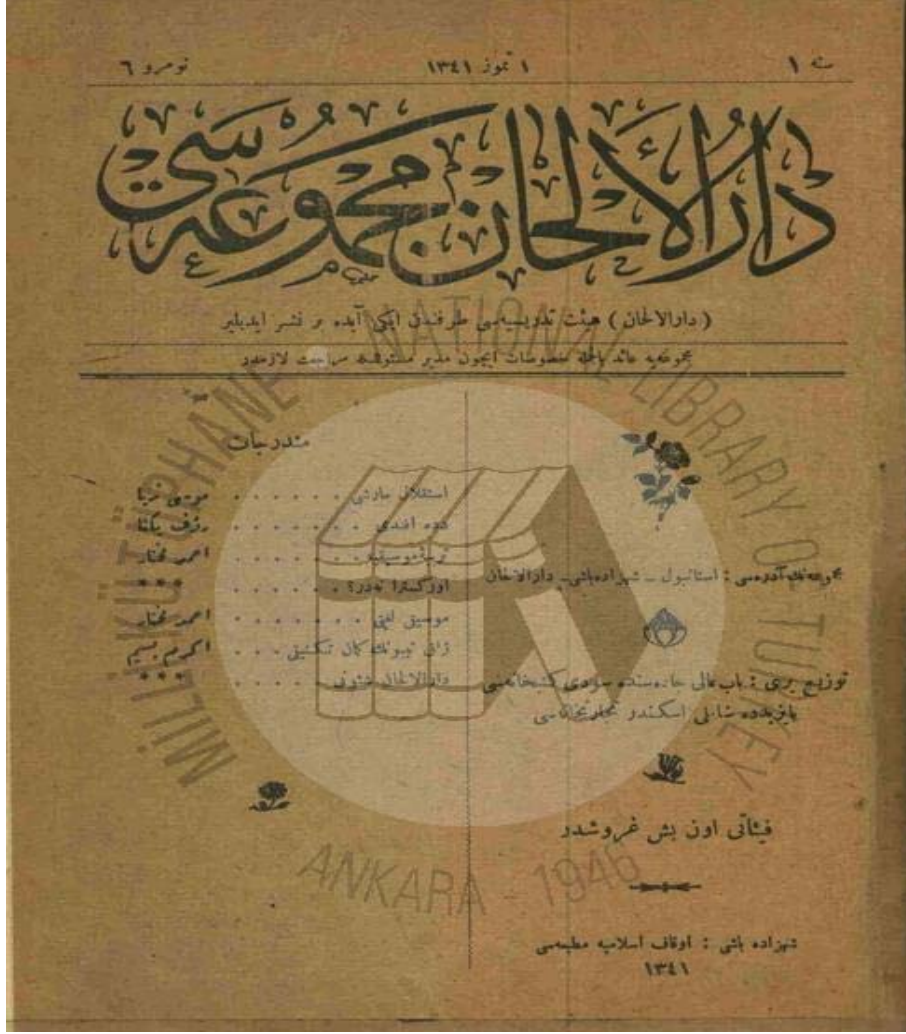
Bedi, Halil, “Milli Musiki”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Haziran 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.3.

Ek.7.

Ragıp, Mahmud, “Eser-i Musikisinde Milliyet”, **Darülelhan Mecmuası**, 1 Ağustos 1924 (1340 Rumi), 1.Sene, Sayı No.4.

Ek.8.

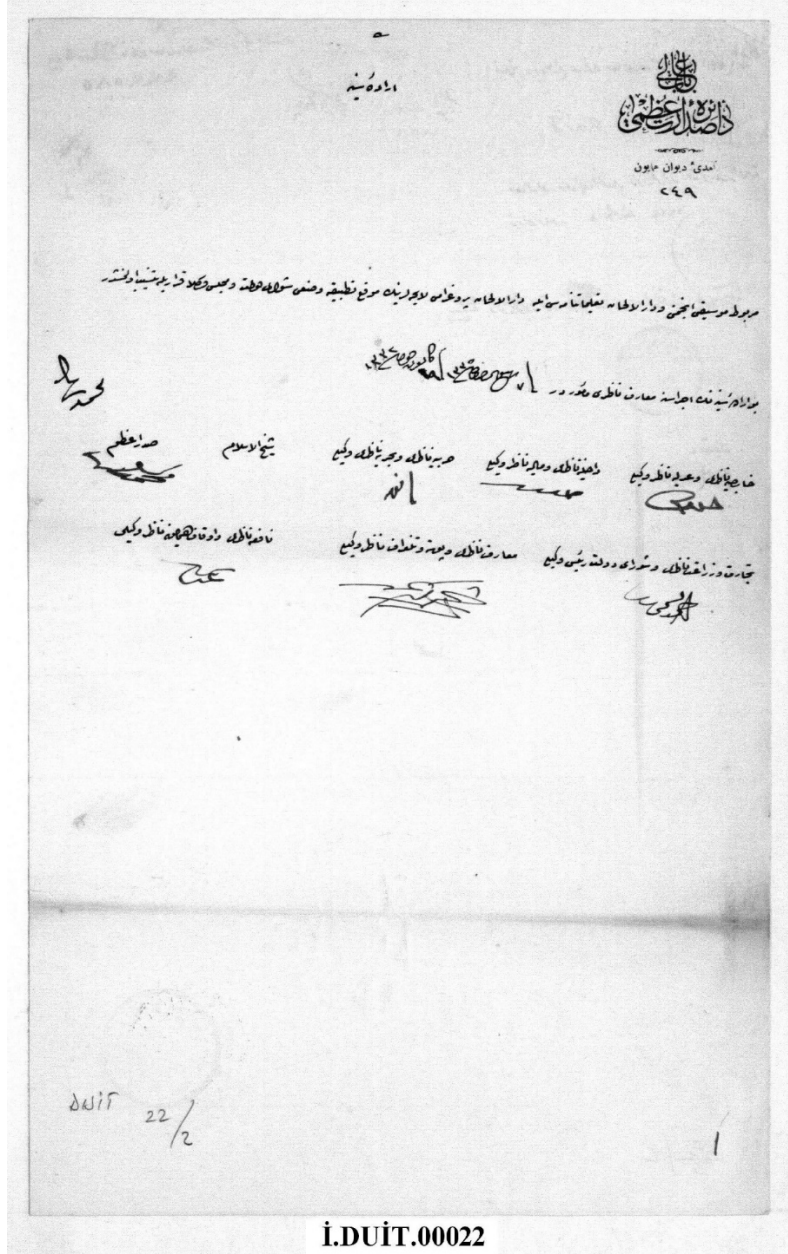

Darüelhan Mecmuası, 1 Temmuz 1925 (1341 Rumi).

Ek.10.**1926 Yılı Darülelhan Öğretmen ve Öğrencileri.**

<http://www.oguztopoglu.com/2013/10/darulelhan-ogretim-kadrosu-ogrenciler.html>

Ek.11.

19 Kanun-i evvel 1332 tarihli Darüelhan Talimatnamesine dair irade-i seniye.

